

Η Μοναξιά της Ευγνωμοσύνης

/ Γνώμες

Στο μεταίχμιο της ανθρώπινης αγωνίας και της θεϊκής συγκατάβασης, η διήγηση για τους δέκα λεπρούς υφαίνει μια σπουδή πάνω στη μνήμη της σάρκας και τη λήθη της ψυχής, ανατέμνοντας τη σιωπηλή απόσταση που χωρίζει την ίαση από τη λύτρωση.

• *Του Επισκόπου Μελιτηνής Μαξίμου*

Κι όμως, εκεί, μέσα στη βαριά και θολή μνήμη μας και στο ραγισμένο μας παρόν, βυθίζονται μερικές σκιές που αδυνατούν να κρατήσουν το σχήμα τους. Κάπως έτσι πρέπει να φάνηκαν κι εκείνοι οι λεπροί, έμοιαζαν περισσότερο με γκρεμισμένα αγάλματα παρά με ανθρώπους, σκοτεινές κηλίδες σε έναν ορίζοντα που τους είχε ξεράσει. Ο τρόμος, η πικρή αλήθεια, υψώνει έναν τοίχο, εκεί ακριβώς ανάμεσα στο φως και τη στάχτη. Κραυγάζουν, ένας ρόγχος που ξεριζώνεται από λαρύγγια καμένα και στεγνά από την έρημο: «Ίησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς» (Λουκ. 17, 13). Δεν γυρεύουν πολλά, μα διψούν για τα πάντα. Περισσότερο από τη γιατρεία, λαχταρούν να πιουν το βλέμμα, την ελπίδα να υπάρξουν ξανά ως πρόσωπα μέσα στα μάτια κάποιου Άλλου.

Το παράδοξο πρόσταγμα του Χριστού, ωστόσο, φυτεύει ελπίδες που η σκοτεινή ανάγκη για αναγνώριση δεν δύναται να αγνοήσει, καθώς χωρίς να τους αγγίξει ή να τους καθαρήσει εκείνη τη στιγμή, τους σπρώχνει στην τήρηση του Νόμου και στο ιερατικό κατεστημένο, στην τυπολατρική μηχανική επικύρωση της ύπαρξης. Θα μπορούσε κανείς να πει πως πρόκειται για μια πέτρα στη λίμνη της πίστewς. Ουσιαστικά, βιάζονται να διαπιστώσουν αν είναι καθαροί προχωρώντας στον δρόμο -εν τω υπάγειν- από τη στιγμή που ακούστηκε η εντολή μέχρι τη στιγμή που θα λυτρωθούν.

Σε κάθε περίπτωση εδώ, όμως, αρχίζει η τραγωδία. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα σε έναν φύλακα του τύπου και έναν εραστή της ουσίας, ανάμεσα στη βία της ιάσεως και τη μέθη της δωρεάς; Οι εννέα συνεχίζουν την πορεία τους, όχι επειδή είναι απαραίτητα κακοί, αλλά επειδή είναι απλώς «κούφιοι», εγκλωβισμένοι σε μια ατέρμονη νάρκη ταυτότητας. Δυστυχώς, αυτό συμβαίνει συχνά. Μιλούμε για μια στάση χαρακτηριστική των οχυρωμένων Ιουδαίων, οι οποίοι θεώρησαν το θαύμα κτήμα τους και υπέβαλαν σε νεκρή διαδικασία την ιερή στιγμή της μεταμόρφωσης. Η υγεία καθίσταται είδωλο και η νομική τακτοποίηση Θεός. Χάνουν τον χυμό διότι θαμπώθηκαν από το φλούδι. Πόσο τραγικά οικείο... Η ασφάλεια του «ανήκειν» σε τυφλώνει, μια ναρκισσιστική απόλαυση της βιτρίνας μας.

Όμως, όπως παρατηρεί με οξύτητα ο Άγιος Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, η απόσταση και η εγγύτητα είναι μεγέθη εσωτερικά: «Τῷ μὲν τόπῳ πόρῳ ἔστησαν, τῇ δὲ ἱκεσίᾳ ἐγγὺς ἐγένοντο».[1] Πώς είναι δυνατόν να παραμένουν ξένοι σε κάθε ευγνωμοσύνη, ενώ μόλις θεραπεύτηκαν; Πρέπει να πω ότι κάτι δεν ανασαίνει σωστά εδώ. Παραμένει ο ένας, ο δέκατος. Αυτός που περισσεύει. Ο αλλοεθνής Σαμαρείτης, ο αιρετικός για τους Ιουδαίους, το απόβλητο. Το γεγονός ότι είναι ξένος και αιρετικός, δημιουργεί ακριβώς τις συνθήκες για αυτό που εμείς οι «καθαροί» εύκολα ονομάζουμε «αμαρτωλός» ή «ανήθικος».

Σταματάει. Η χρονική αυτή παύση αφορά αποκλειστικά εκείνον που γεύτηκε το θαύμα. Μόνο αυτός ένιωσε τον Θεό. Θεμιτό και απαραίτητο, αλλά είναι κάτι βαθύτερο από απλή ευχαριστία, είναι θα λέγαμε ένας σεισμός ψυχής. Επιστρέφει «μετὰ φωνῆς μεγάλης» (Λουκ. 17, 15), καθώς η αντίδρασή του πηγάζει αβίαστα από την πυρακτωμένη μνήμη της οδύνης που διάβηκε. Η λατρεία του δραπετεύει από κάθε τυπική τελετουργία και γίνεται πυρκαγιά, καθώς γνωρίζει ότι δεν του χρωστούσε κανείς τίποτα. Εδώ αναγνωρίζεται η ανέλπιστη θεϊκή βροχή στη ζωή και την ψυχή του ανθρώπου. Είναι μια στιγμή ανεξίτηλης σημασίας.

Εμείς; Εμείς οι «βολεμένοι»; Η αλήθεια είναι ότι συχνά μοιάζουμε με τους εννέα, έχοντας την Εκκλησία και τα μυστήρια δεδομένα, τη σωτηρία σχεδόν

εξασφαλισμένη στη λογική μας. Τέλος πάντων, ίσως να βαραίνω τα πράγματα, αλλά έτσι φαίνεται. Μεγαλώνουμε, μαθαίνοντας να εκτιμάμε ό,τι είναι στέρεο. «Πήγαμε στους ιερείς», εκτελέσαμε το χρέος. Η επανάληψη των θρησκευτικών πράξεων, όταν γίνεται μηχανικά, οδηγεί τελικά στην παγερή συγκάλυψη της αδιαφορίας. Λαμβάνουμε το δώρο και γυρίζουμε την πλάτη στον Δωρεοδότη, χαμένοι στη διαχείριση της «κανονικότητάς» μας. Λησμονούμε εύκολα...

Και ποιος μας ελέγχει; Ο «ξένος», ο ναυαγός. Ως νοοτροπία, ατμόσφαιρα, αυτονόητη ανάγκη, η απαίτηση της μετάνοιας σημαδεύει τον άνθρωπο του περιθωρίου. Αυτός που η αγέλη των φυλάκων της καθαρότητας έχει ξεγράψει, ο ναρκομανής που είδε φως, η πόρνη που μάτωσε, ο άθεος που σε μια στιγμή συντριβής φώναξε «Θεέ μου» και το εννοούσε, αγγίζει κάτι αληθινό. Αυτή η εσωτερική τρικυμία τον οδήγησε στην επιστροφή. Αυτοί πέφτουν στα πόδια Του. Δεν έχουν πού αλλού να ακουμπήσουν. Η πίστη φαίνεται ότι είναι δεσμός και όχι απλή παραδοχή. Μέσα όμως στην οργανωμένη λήθη μας ενυπάρχουν μερικά αγκάθια που αδυνατούν να υποταχθούν στην αχαριστία. Μα είναι έτσι;

Ο Χριστός ρωτά: «οἱ δὲ ἑννέα ποῦ;» (Λουκ. 17, 17). Η ερώτηση μένει μετέωρη, όχι διότι επιθυμεί να μάθει -γνωρίζει- αλλά για να ψηλαφίσουμε εμείς τη σιωπή που αφήνει η φυγή τους. Το να λησμονείς εκείνη την ώρα, είναι ουσιαστικά σαν να κατοικείς σε μια μεγάλη πλάνη για την ίδια σου την ύπαρξη. Είναι να ζεις θαρρώντας πως είσαι η αιτία του εαυτού σου, λησμονώντας ότι κάθε αναπνοή είναι δανεική. Σπίτια και ζωές δεν ριζώνουν χωρίς νερό, κι έτσι τίποτα δεν είναι δικό μας.

Ο Σαμαρείτης, ο ξένος, γίνεται το μέτρο, δείχνοντάς μας ότι η σωτηρία δεν είναι θέμα αίματος ή τήρησης τύπων. Μας χαράζει έναν άλλο δρόμο. Όπως επισημαίνει εύστοχα ο Συνέσιος Κυρήνης, αναφερόμενος στη διάκριση των νομικών διατάξεων, «ὅταν γὰρ καὶ τοὺς προσηλύτους βούληταί τι διαπράττεσθαι, ἰδικῶς καὶ αὐτῶν μέμνηται».[2] Έτσι σβήνουν τα διαχωριστικά νομικά σύνορα στη σκέψη και την κρίση του Θεού. Γιατί, κακά τα ψέματα, ο Θεός βλέπει την άβυσσο. Ο «αλλογενής» σώζεται όχι επειδή τήρησε τον τύπο, αλλά επειδή μπολιάστηκε στο Πρόσωπο.

Τι διαφοροποιεί μια σωματική πλύση από μια ολιστική σωτηρία; «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε» (Λουκ. 17, 19). Αυτό φανερώνεται στο πρόσωπο του αλλογενή λεπρού, ο οποίος πέταξε κατά μέρος την τυπική κατοχύρωση και έκανε τη θεραπεία του θυσία. Δεν πάγωσε στο γράμμα του νόμου. Κι εμείς μένουμε να κοιτάζουμε τον δρόμο. Εξοπλιζόμαστε με την πρόσκαιρη καλοπέραση, σε μια αγχωτική ταύτιση με το τίποτα. Οι εννέα φιγούρες έχουν χαθεί στο βάθος, βιαστικές να καταναλώσουν την υγεία τους και να βυθιστούν στη λήθη της καθημερινότητας, καθώς η πορεία τους είναι ταγμένη σε μια ευτυχία που δεν διαθέτει μνήμη, παρά μόνο περασμένα

μεγαλεία.

Είναι ευτυχισμένοι; Ας πούμε. Αλλά πρόκειται για μια ευτυχία ρηχή, χωρίς χυμό. Κρίμα, θα έλεγε κανείς. Ο δέκατος υπερβαίνει τη φθορά και ορθώνεται, με το πρόσωπό του να φέρει ακόμα τα αυλάκια των δακρύων στη σκόνη. Στη ζωή του ωστόσο, παρά την ορθολογική της οργάνωση, υπήρξε μια ρωγμή που δεν ήταν δυνατόν να κλείσει. Δεν γνωρίζουμε τι απέγινε, αν έγινε μαθητής, αν μαρτύρησε, ή αν έζησε ήσυχα. Η ζωή του όμως μπολιάστηκε για πάντα. Αυτό σηματοδοτεί τη μετατροπή του γκρεμισμένου παλαιού Εγώ σε ευχαριστιακή ύπαρξη.

Ίσως τελικά η ευγνωμοσύνη να συνιστά τη μόνη υγεία, έναν τρόπο αληθινής ζωής, καθώς αυτή η αλήθεια πηγάζει από τη ρίζα της ύπαρξης και όλα τα άλλα, το καθαρό δέρμα, η κοινωνική αποδοχή, η επιτυχία, είναι απλώς το κέλυφος. Μια ουσία που απαιτεί την κατάδυση, την απόφαση της επιστροφής και την αναγνώριση της δωρεάς. Είναι μια προσωπική επιλογή, αυτή η κίνηση που κανείς δεν σε αναγκάζει να κάνεις, να σταθείς μπροστά σε ό,τι σου δόθηκε και να πεις ευχαριστώ, έστω σιωπηλά.

---

[1] Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, «Τα Ευρισκόμενα Πάντα», εν *Patrologiae Cursus Completus: Series Graeca*, επιμ. Jacques-Paul Migne, τ. 123 (Paris: J.-P. Migne, 1864), στ. 989.

https://www.google.com/books/edition/Patrologiae_cursus_completus_series_grae/ETURAAA

[2] Συνέσιος Κυρήνης, «Τα Ευρισκόμενα Πάντα», εν *Patrologiae Cursus Completus: Series Graeca*, επιμ. Jacques-Paul Migne, τ. 66 (Paris: J.-P. Migne, 1864), στ. 792.

https://www.google.com/books/edition/Patrologia_Graeca/0DU2AQAAMAAJ?hl=el&gbpv=1